

Економічні інструменти реалізації державної екологічної політики

Григорій Буканов, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

У статті розглянуто еколого-економічні інструменти в контексті реалізації державної екологічної політики і сталого розвитку регіонів. Кількість інструментів еко-політики, що використовуються для економічного захисту навколишнього природного середовища, постійно змінюється та поширюється. Визначено особливості, які характеризують економічні інструменти: теоретичною основою використання економічних інструментів виступає ідея зовнішніх екологічних витрат, що знаходять своє вираження у негативних формах впливу виробництва і споживання на довкілля; по-друге, еколого-економічні інструменти спрямовані, з одного боку, на економічне забезпечення раціонального природокористування, а з другого – на охорону навколишнього середовища; по-третє, основою практичного застосування економічних інструментів є принципи «забруднювач платить» і «користувач платить»; по-четверте, економічні інструменти сприяють розвитку «зеленої» економіки, що виступає рушійною силою сталого (збалансованого) розвитку. Еколого-економічні інструменти визначають фінансову стратегію, і це надійне підґрунтя концепції сталого розвитку. Виокремлено дві основні групи еколого-економічних інструментів державного регулювання в сфері охорони навколишнього середовища: перша група представлена фіскально-бюджетними економічними інструментами (екологічне оподаткування, екологічні платежі і збори, екологічне нормування і штрафні санкції за порушення екологічного законодавства), друга група економічних інструментів реалізації державної екологічної політики пов'язана із системою фінансово-економічного стимулювання природоохоронної діяльності (пільгові податки, пільгові кредити, субсидії, формування ринку екологічних товарів і послуг). Виокремлено основні напрями вдосконалення реалізації економічних інструментів державного управління у сфері охорони навколишнього середовища.

Ключові слова: державна екологічна політика, економічні інструменти реалізації екологічної політики, екологічні податки і платежі, екологічне нормування, екологічні пільги і кредити, субсидії, екологічні фонди

Economic instruments for the implementation of state environmental policy

Hryhorii Bukanov, Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

The article considers ecological and economic instruments in the context of implementation of the state ecological policy and sustainable development of regions. The number of eco-policy instruments used for economic protection of the environment is constantly changing and expanding. The features that characterize economic instruments are identified: the theoretical basis for the use of economic instruments is the idea of external environmental costs, which are expressed in the negative forms of impact of production and consumption of the environment; secondly, environmental and economic instruments are aimed, on the one hand, on the economic support of rational nature management, and on the other - on environmental protection; third, the basis for the practical application of economic instruments are the principles of "polluter pays" and "user pays"; fourth, economic instruments contribute to the development of a "green" economy, which is the driving force of sustainable (balanced) development. Environmental and economic instruments determine the financial strategy, and this is a solid foundation for the concept of sustainable development. There are two main groups of environmental and economic instruments of state regulation in the field of environmental protection: the first group is represented by fiscal and budgetary economic instruments (environmental taxation, environmental payments and fees, environmental regulation and penalties for violations of environmental legislation), the

second group of economic instruments for the implementation of state environmental policy is related to the system of financial and economic incentives for environmental activities (preferential taxes, soft loans, subsidies, market formation of environmental goods and services). The main directions of improving the implementation of economic instruments of public administration in the field of environmental protection are identified.

Keywords: *state ecological policy, economic instruments of ecological policy realization, ecological taxes and payments, ecological rationing, ecological privileges and credits, subsidies, ecological funds*

Экономические инструменты реализации государственной экологической политики

Григорий Буканов, Днепропетровский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

В статье рассмотрены эколого-экономические инструменты в контексте реализации государственной экологической политики и устойчивого развития регионов. Количество инструментов эко-политики, используемых для экономической защиты окружающей среды, постоянно меняется и распространяется. Определены особенности, характеризующие экономические инструменты: теоретической основой использования экономических инструментов выступает идея внешних экологических издержек, находят свое выражение в негативных формах воздействия производства и потребления на окружающую среду; во-вторых, эколого-экономические инструменты направлены, с одной стороны, на экономическое обеспечение рационального природопользования, а с другой – на охрану окружающей среды; в-третьих, основой практического применения экономических инструментов являются принципы «загрязнитель платит» и «пользователь платит»; в-четвертых, экономические инструменты способствуют развитию «зеленой» экономики, выступает движущей силой устойчивого (сбалансированного) развития. Эколого-экономические инструменты определяют финансовую стратегию, и это надежную основу концепции устойчивого развития. Выделены две основные группы эколого-экономических инструментов государственного регулирования в сфере охраны окружающей среды: первая группа представлена фискально-бюджетными экономическими инструментами (экологическое налогообложения, экологические платежи и сборы, экологическое нормирование и штрафные санкции за нарушение экологического законодательства), вторая группа экономических инструментов реализации государственной экологической политики связана с системой финансово-экономического стимулирования природоохранной деятельности (льготные налоги, льготные кредиты, субсидии, формирование рынка экологических товаров и услуг). Выделены основные направления совершенствования реализации экономических инструментов государственного управления в сфере охраны окружающей среды.

Ключевые слова: *государственная экологическая политика, экономические инструменты реализации экологической политики, экологические налоги и платежи, экологическое нормирование, экологические льготы и кредиты, субсидии, экологические фонды*

Постановка проблеми.

У сучасних умовах глобальних екологічних загроз постає нагальна необхідність формування ефективної державної екологічної політики, що потребує залучення до співпраці соціальних суб'єктів усіх секторів суспільства: державного, приватно-комерційного і громадського. У контексті становлення України як соціаль-

ної держави, реформування системи державного управління важливою проблемою постає сталий розвиток, який неможливий без урахування екологічно-безпечної складової. Тому актуальним є питання розроблення ефективних механізмів та інструментів реалізації державної екологічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам, становленню та досліджен-

ню реалізації екологічної політики в Україні, визначенню ролі держави в забезпеченні необхідного рівня екологічної безпеки присвячено роботи відомих науковців та фахівців, таких як: В. Андронов, Г. Білявський, В. Бугас, Б. Буркинський, О. Веклич, Д. Ветвицький, І. Драган, О. Заржицький, В. Кравців, О. Кучеренко, О. Лазор, С. Лісовський, Н. Малиш, Г. Марушевський, Л. Мельник, О. Мордвінов, О. Мягченко, В. Потапенко, Ю. Саталкін, Л. Стасюк, О. Труш, Є. Хлобистов, Н. Хумарова, М. Шапочка, В. Шевчук, Л. Якушенко, Л. Яценко та ін. Проте низка питань досі залишається малодослідженою, зокрема систематизація економічних інструментів у сфері формування і реалізації державної екологічної політики в Україні.

Мета статті. Метою статті є виокремлення і систематизація економічних інструментів реалізації державної екологічної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Українському законодавстві державна екологічна політика визначається як «система специфічних політичних, економічних, юридичних та інших заходів, щовживаються державою для управління екологічною ситуацією, забезпечення раціонального використання природних ресурсів на території України та забезпечення гармонійного, динамічно збалансованого розвитку економіки, суспільства, природи» (Закон України, 2010), а в прийнятому Законі України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» метою екологічної політики є досягнення задовільного стану навколишнього середовища шляхом впровадження екосистемного підходу у всі напрямки соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на безпечне навколишнє середовище, впровадження збалансованого природокористування, збереження і відтворення природних екосистем (2019).

Виходячи з цього документу визначено основні інструменти реалізації екологічної політики, серед яких основними є: контроль за забрудненням, правове регулювання на

основі європейських стандартів, міжсекторне соціальне партнерство, стратегічна екологічна оцінка, екологічне управління на основі екоменеджменту, фінансово-економічні інструменти, екологічний моніторинг. Економічні інструменти виступають як окрема група інструментів державного регулювання в екологічній сфері за допомогою еколого-економічних важелів.

За визначенням Є. Хлобистова, економічними інструментами екологічної політики є комплекс організаційних, нормативних та правових заходів, спрямованих на оптимальну взаємодію економіки та навколишнього середовища щодо людини. Іншими словами, це система державного стимулювання, попередження та обмеження різноманітних видів діяльності, пов'язаної з небезпечним для людини впливом на навколишнє середовище (Хлобистов, 2004). На думку О. Пірікова, еколого-економічні інструменти (ЕЕІ) – це насамперед заходи, що використовують ринкові механізми для досягнення поставлених цілей, призначені для направлення діяльності економічних суб'єктів в екологічно сприятливому напрямку шляхом впливу на витрати і вигоди наявних в їх розпорядженні різних альтернатив поведінки (Піріков, 2015).

С. Домбровська, В. Коврегін, А. Помаза-Понмаренко, О. Колєновід економічним інструментом державного управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем України розуміють економіко-правовий інститут, який містить сукупність правових норм й економічних законів, що регулюють умови та порядок акумулювання грошових коштів у вигляді плати за природокористування та забруднення навколишнього природного середовища, фінансування природоохоронних заходів й економічного стимулювання суб'єктів господарювання шляхом застосування податкових та інших пільг (Домбровська та ін., с. 73).

У Довіднику «На шляху до зеленої модернізації економіки: модель сталого споживання і виробництва» економічні інструменти визначено наступним чином: «Економічні інструменти – важлива група інструментів реалізації екологічної політики. Їх використання забезпечує зміну поведінки суб'єктів

господарювання за рахунок переведення зовнішніх витрат від руйнування або виснаження об'єктів доквілля в категорію внутрішніх витрат і зміни набору та структури стимулів для цих суб'єктів. Ключовою роллю економічних інструментів є те, що саме через них відбувається вплив на мотивацію діяльності суб'єктів господарювання, їх економічні інтереси» (Березіна та ін., 2017, с. 19).

Економічні інструменти якнайкраще забезпечують узгодження проблем навколишнього природного середовища з потребами розвитку та інтеграції екологічної й економічної політики, що зумовлено (Panayotou, 1994, с. 5): 1) якістю коригування ринку; 2) ефективністю, або цілями мінімізації витрат; 3) гнучкістю в урахуванні неоднорідності; 4) пристосованістю до зміни обставин.

Отже, можна виокремити наступні положення, які характеризують економічні інструменти в контексті реалізації державної екологічної політики: по-перше, теоретичною основою використання економічних інструментів виступає ідея зовнішніх екологічних витрат, що знаходять свій вираз у негативних формах впливу виробництва і споживання на довкілля; по-друге, еколого-економічні інструменти спрямовані, з одного боку, на економічне забезпечення раціонального природокористування, а з другого – на охорону навколишнього середовища; по-третє, основою практичного застосування економічних інструментів є принципи «забруднювач платить» і «користувач платить»; по-четверте, економічні інструменти сприяють розвитку «зеленої» економіки, що виступає рушійною силою сталого (збалансованого) розвитку.

У сучасних наукових розробках щодо інструментів реалізації екологічної політики на різних рівнях управління існує багато підходів щодо класифікації еколого-економічних інструментів. Зупинимося на деяких з них.

Наприклад, Ю. Бунякова зазначає, що базовими елементами системи економічного регулювання природокористування та природоохоронної діяльності є екологічний податок, плата за спеціальне використання природних ресурсів (мінеральних, водних, земельних, лісових, біологічних), штрафні

санкції за порушення екологічного законодавства (Бунякова, 2018, с. 84). Дійсно, з 2005 р. в Україні запроваджені екологічні податки та платежі (збори) за: спеціальне використання водних ресурсів; користування надрами для видобутку корисних копалин; користування надрами з метою, не пов'язаною з видобутком корисних копалин; користування землею; спеціальне використання лісових ресурсів і користування земельними ділянками лісового фонду; спеціальне використання диких тварин, рибних та інших живих водних ресурсів.

С. Нікола у дисертаційному дослідженні «Формування системи економічного стимулювання природокористування в умовах екологізації підприємницької діяльності» виокремлює економічні інструменти (2018, с. 28–30): 1) розробка регіональних програм в сфері екологічного розвитку та цільових програм в галузі охорони навколишнього середовища суб'єктів країни; 2) встановлення плати за негативний вплив на навколишнє середовище; 3) встановлення лімітів на викиди і скиди забруднюючих речовин і мікроорганізмів, лімітів на розміщення відходів виробництва і споживання та інші види негативного впливу на навколишнє середовище; 4) проведення економічної оцінки впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє середовище; 5) надання податкових та інших пільг при впровадженні найкращих з наявних технологій, нетрадиційних видів енергії, використання вторинних ресурсів та переробки відходів, а також при здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього середовища відповідно до національного законодавства; 6) відшкодування в установленому порядку збитків навколишньому середовищу; 7) система екологічних відрахувань, платежів, податків, субсидій.

А. Омаров систематизував економічні інструменти реалізації державної екологічної політики наступним чином (Омаров, 2019, с. 63):

– екологічні платежі та оподаткування (система платежів за природокористування, до якої відносять платежі за використання природних ресурсів, забруднення довкілля і розміщення відходів);

– фінансування та кредитування (створення природоохоронних (екологічних) фондів, які мають незалежні від державного бюджету джерела фінансування на покриття природоохоронних потреб і призначаються для підсилення);

– система фінансово-правового стимулювання природоохоронної діяльності (до неї належать податки та податкові пільги; коригування платежів, надання пільгових кредитів і субсидій, а також установлення заохочувальних цін і надбавок на екологічну продукцію);

– економічні важелі регулювання ресурсовикористання (формування та розподіл рентного доходу, тісно пов'язаного з екологічним оподаткуванням);

– екологічне страхування (механізм забезпечення екологічної безпеки держави, який є ефективним напрямком вирішення екологічних проблем і потужним фінансовим механізмом, що регулює проблемні питання охорони навколишнього середовища);

– фінансові санкції (штрафи за невиконання екологічного законодавства).

Т. Панайоту вказує, що на вибір інструментів екологічного управління і сталого розвитку впливають загальні обставини й умови, сектор застосування, а також система цілей з урахуванням відносних переваг та обмежень кожного типу засобів регулювання. На основі цього він виокремлює сім загальних категорій економічних інструментів (Panayotou, 1994, с. 7, 9): 1) права власності (права володіння, права використання); 2) ринкоутворюючі інструменти (продаж квот на викиди, торгівля квотами, на вилов, торгівля правами на господарське освоєння, торгівля водними акціями; торгівля ресурсними акціями); 3) фіскальні інструменти (податки на забруднення, податки на сировину, податки на продукцію, експортні податки, імпорتنі тарифи, податкова диференціація); 4) системи платежів і зборів (збори за забруднення, збори з користувачів, плата за покращення, компенсаційні збори, плата за доступ, дорожні збори, адміністративні збори); 5) фінансові інструменти (фінансові субсидії, пільгові кредити, оборотні фонди, галузеві фонди); 6) системи відповідальності (юридична відповідальність, пла-

тежі за невідповідність, відповідальність за пошкодження природного ресурсу, примусове стимулювання); 7) системи облігацій і відшкодування заставної вартості.

Отже, аналізуючи представлені класифікації економічних інструментів, можна виокремити дві основні групи таких еколого-економічних інструментів державного регулювання в сфері охорони навколишнього середовища. Перша група пов'язана із такими функціональними навантаженнями як фіскально-бюджетні, до якої можна віднести екологічне оподаткування, екологічні платежі і збори, екологічне нормування і штрафні санкції за порушення екологічного законодавства. Друга група економічних інструментів реалізації державної екологічної політики пов'язана із системою фінансово-економічного стимулювання природоохоронної діяльності – пільгові податки, пільгові кредити, субсидії, регулювання цін на первинні ресурси і кінцеву продукцію, формування ринку екологічних товарів, послуг та робіт (розвиток «зеленої» економіки) тощо.

Розглянемо більш детально деякі економічні інструменти реалізації екологічної політики.

Екологічне оподаткування нами віднесено до першої групи економічних інструментів. Так, з 2011 р. в Україні введено екологічний податок, який, згідно зі ст. 14.1.57 Податкового кодексу України, визначено як загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється за фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів (Податковий кодекс України, 2010). Окрім того, у розділі VIII «Екологічний податок» Податкового кодексу України, визначено такі складники екологічного податку: податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення; податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення; податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти;

податок за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах; податок за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені); податок за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензій строк.

Відповідно до чинного законодавства в Україні діє система стандартів і нормативів в області охорони навколишнього природного середовища. Нормування здійснюється з метою встановлення гранично допустимих масштабів впливу на довкілля, які гарантують екологічну безпеку населення та збереження генофонду, забезпечують раціональне використання і відтворення природних ресурсів в умовах сталого розвитку господарської діяльності. Іншими словами, нормування являє собою процес визначення видів, розмірів та вмісту шкідливих впливів на навколишнє природне середовище загалом чи на окремі середовища.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991) система екологічних нормативів містить: нормативи, що встановлюють гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин; нормативи, що встановлюють рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних і біологічних факторів; нормативи використання природних ресурсів; нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі (ГДК); інші екологічні нормативи.

Друга група економічних інструментів представлена інструментами фінансово-економічного стимулювання природоохоронної діяльності на основі принципу фінансово-кредитного механізму. Основна мета економічного стимулювання в екологічній сфері повинна визначатися в процесі практичної діяльності та бути соціальноорієнтованою.

Фінансово-кредитний механізм є важливим важелем стимулювання раціонального використання природних ресурсів та природоохоронної діяльності. До інструментів цього механізму можна зарахувати: 1) пільгове кредитування природоохоронних

заходів, у т. ч. модернізацію виробництва із застосуванням технології більш чистого виробництва; 2) позики зі зменшеними розмірами відсотка; 3) субсидії, спеціальні виплати підприємствам-забруднювачам за скорочення різних видів забруднення (наприклад, викидів чи скидів); 4) субсидії та трансферти регіонам, що виділяються на природоохоронні цілі на безоплатній основі (Березіна та ін., с. 30).

Політика пільгового кредитування передбачає надання пільгових кредитів на природоохоронні цілі з бюджету, а також залучення банківських кредитів. Перевага банківського, порівняно з бюджетним, кредитування полягає в дотриманні принципів платності і перевіряння, що забезпечує вибірково цільове використання кредитних коштів та мінімальні строки реалізації природоохоронних заходів. При цьому держава надає банку-кредитору податкову пільгу (зниження податкової ставки на прибуток), чим стимулює банки до кредитування природоохоронних заходів.

Як зазначається в Довіднику «На шляху до зеленої модернізації економіки: модель сталого споживання і виробництва»: «Екологічна субсидія – виплата або податкова пільга, призначена для купівлі природоохоронного устаткування або реалізації природоохоронних заходів. На відміну від податків чи штрафів, субсидії призначені для заохочення суб'єктів господарювання до природоохоронної діяльності. Можуть застосовуватися у формі прямих виплат, дотацій, податкових пільг чи позик зі зниженою процентною ставкою» (Березіна та ін., с. 30).

В Україні сьогодні найбільш поширеними економічними інструментами в сфері екологічної політики залишаються насамперед бюджетно-фіскальні інструменти – екологічне оподаткування, платежі і збори, екологічне нормування і штрафні санкції. Інструменти фінансово-економічного стимулювання лише починають впроваджувати в систему державного управління екологічною сферою, зокрема в Законі України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2019) зазначено, що «економічні та фінансові механізми,

зокрема екологічна модернізація промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку) забезпечать стабільне фінансування природоохоронної діяльності та стимулювання розвитку екологічного підприємництва, зокрема виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг природоохоронного призначення, а також сприятимуть створенню податкового, кредитного та інвестиційного клімату для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу в природоохоронну діяльність».

Висновки. Таким чином, визначено основні інструменти реалізації екологічної політики, серед яких основними є: контроль за забрудненням, правове регулювання на основі європейських стандартів, міжсекторне соціальне партнерство, стратегічна екологічна оцінка, екологічне управління на основі екоменеджменту, фінансово-економічні інструменти, екологічний моніторинг. Економічні інструменти виступають як окрема група інструментів державного регулювання в екологічній сфері за допомогою еколого-економічних важелів.

Економічні інструменти у сфері реалізації екологічної політики виступають як система державного стимулювання, попередження та обмеження різноманітних видів діяльності, пов'язаної з небезпечним для людини впливом на навколишнє середовище. Серед основних напрямів вдосконалення реалізації економічних інструментів державного управління у сфері охорони навколишнього

середовища можна виокремити такі: 1) інституційна модернізація державної системи екологічного управління на принципах сталого розвитку; 2) впровадження інструментів фінансово-економічного стимулювання в систему державного управління сферою охорони довкілля на основі принципу фінансово-кредитного механізму; 3) зниження ставок податку на прибуток за умов: переходу платників до енергозберігаючих та маловідходних технологій; використання продукції, виготовленої із вторинної сировини; інвестування у розвиток «чистих виробництв» та «екологічно безпечної продукції»; 4) установлення максимально повної вартості природних ресурсів, що є необхідною умовою формування дієвого інструментарію екологічної й економічної політики держави щодо регулювання природокористування. Найбільш поширеними економічними інструментами в сфері екологічної політики в Україні все ще залишаються насамперед бюджетно-фіскальні інструменти – екологічне оподаткування, платежі і збори, екологічне нормування і штрафні санкції. А інструменти фінансово-економічного стимулювання лише починають впроваджувати в систему державного управління у сфері екології.

Перспективним напрямком подальших досліджень є виявлення сучасного стану реалізації механізмів державного управління у сфері екологічної політики та удосконалення чинного законодавства в Україні з стандартів і нормативів в області охорони навколишнього природного середовища, з урахуванням специфіки регіонального розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Бунякова Ю. Я. Екологічний менеджмент : конспект лекцій. Одеса : ОДЕКУ, 2018. 126 с.
- Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Коленов О. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2017. 244 с.
- Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року. *Вісник Верховної Ради України*. 2019. № 16. ст. 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?lang=uk>.
- На шляху зеленої модернізації економіки: модель сталого споживання та виробництва : дов. / С. В. Берзіна та ін. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 138 с.
- Нікола С. О. Формування системи економічного стимулювання природокористування в умовах екологізації підприємницької діяльності : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06. Одеса, 2018. 263 с.
- Омаров А. Е. Механізми формування та реалізація державної політики екологічної безпеки України : дис. ... д. наук з державного управління: 25.00.05. Харків, 2019. 421 с.
- Піріков О. В. Формування та обґрунтування інструментарію еколого-економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4024>.

- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17).
- Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/page>.
- Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.
- Хлобистов С. В. Фінансові механізми екологічної політики. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)* : наук. журн. Вип. 3–4 / голов. ред. О. П. Степанов. Київ : НАНУ, 2004. С. 744–752.
- Panayotou T. Economic instruments for environmental management and sustainable development. International Environment Program Harvard Institute for International Development Harvard University. UNEP, 1994. 73 p.

REFERENCES

- Berzina, S.V. et al. (2017). *Na shlyakhu zelenoyi modernizatsiyi ekonomiky: model' staloho spozhyvannya ta vyrobnytstva [On the way to green modernization of the economy: a model of sustainable consumption and production]*. Kyiv: Istitut ekolohichnoho upravlinnya ta zbalansovanoho pryrodokorystuvannya [in Ukrainian].
- Bunyakova, Yu. Ya. (2018). *Ekolohichnyy menedzhment [Environmental management]*. Odesa: ODEKU [in Ukrainian].
- Dombrovs'ka, S. M., Kovrehin, V. V., Pomaza-Ponomarenko, A. L., & Kolyenov, O.M. (2017). *Derzhavne upravlinnya u sferi bezpeky sotsial'no-ekoloho-ekonomichnykh system [Public administration in the field of security of socio-ecological and economic systems]*. Kharkiv: NUTSZU [in Ukrainian].
- Khlobystov, Ye. V., & Stepanov, O. P. (2004). Finansovi mekhanizmy ekolohichnoyi polityky [Financial mechanisms of environmental policy]. *Stratehiya rozvytku Ukrayiny (ekonomika, sotsiologiya, pravo) – Development strategy of Ukraine (economics, sociology, law), 3–4*. Kyiv: NANU [in Ukrainian].
- Nikola, S. O. (2018). Formuvannya systemy ekonomichnoho stymulyuvannya pryrodokorystuvannya v umovakh ekolohizatsiyi pidpryemnyts'koyi diyal'nosti [Formation of the system of economic stimulation of nature use in the conditions of greening of business activity]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
- Omarov, A. E. (2019). Mekhanizmy formuvannya ta realizatsiya derzhavnoyi polityky ekolohichnoyi bezpeky Ukrayiny [Mechanisms of formation and realization of the state policy of ecological safety of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2020. No. 2818-VI. (2010). Retrieved from [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17) [in Ukrainian].
- Panayotou, T. (1994). Economic instruments for environmental management and sustainable development. International Environment Program Harvard Institute for International Development. Harvard University. UNEP.
- Pro okhoronu navkolyshn'oho pryrodnoho seredovysha [On environmental protection]. (1991). No 1264-XII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 41, 546 [in Ukrainian].
- Pro osnovni zasady (stratehiyi) derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky Ukrayiny na period do 2030 roku [On the basic principles (strategies) of state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030]. (2019). *Visnyk Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 16, 70* [in Ukrainian].
- Pyrikov, O. V. (2015). Formuvannya ta obgruntuvannya instrumentariyu ekoloho-ekonomichnoho rozvytku [Formation and substantiation of tools of ecological and economic development]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy, 2* [in Ukrainian].
- Tax Code of Ukraine. No. 2755-VI. (2010). Retrieved from [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17) [in Ukrainian].

Буканов Григорій

Кандидат політичних наук, доцент, докторант
Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України
Email: vip.gregorov5@gmail.com

Bukanov Hryhorii

Candidate of Political Science, Assoc. Prof., Doctoral
Dnipropetrovsk Regional Institute of Public
Administration National Academy of Public
Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0002-5398-5953

Цитування: Буканов, Г. (2020). Економічні інструменти реалізації державної екологічної політики. *Аспекти публічного управління, 8(5)*, 5–12. doi:10.15421/152088

Citation: Bukanov, H. (2020). Economic instruments for the implementation of state environmental policy. *Public administration aspects, 8 (5)*, 5–12. doi:10.15421/152088

Стаття надійшла / Article arrived: 14.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 27.10.2020